

'Lastige tante? Dat is alleen maar buitenkant'

Advocaat **LIESBETH ZEGVELD** (52) doet heftige zaken. Denk: nabestaanden van Srebrenica en de Molukse treinkapers. Na het werk thuis de knop omdraaien is een illusie, zelfs in haar dromen komt het geweld binnen. Maar nu is het basta. *‘Tot voor kort was ik echt niet te stoppen, dat heb ik niet meer.’*

INTERVIEW SANDRA DONKER FOTO'S ANNABEL OOSTEWEEGHEL

‘Ga maar naast de kapers in het graf liggen, kreeg ik te horen’

Dit voorjaar zat ze in het theater, bij *Gevaarlijke Namen*, een voorstelling over Srebrenica. Je zou denken dat ze als advocaat van een aantal nabestaanden gepokt en gemazeld was in dat dossier. Maar verdriet overviel haar. ‘De tranen bleven maar stromen,’ zegt Liesbeth Zegveld in haar kantoor in Amsterdam. ‘Alma Mustafić vertelt in de voorstelling haar verhaal. Haar vader werkte als elektricien op de compound van de Dutchbat-militairen, werd daar weggestuurd en is vermoord. Zij was een van mijn cliënten. Die zaak lag al negen jaar achter me, maar het is me niet in de koude kleren gaan zitten. Hoewel je er professioneel mee bezig bent, komt het toch hard binnen.’

Al twintig jaar zet Zegveld zich in voor slachtoffers van oorlogsgeweld en mensenrechtenschendingen. Ze was de eerste in Nederland die zich in die taaie materie vastbeet. Met het uithoudingsvermogen van een marathonloper en het geduld van een hersenchirurg boekt ze belangrijke successen. Zo stelde de hoogste rechter na twaalf jaar procederen de Nederlandse staat verantwoordelijk voor de moord op Alma’s vader en twee van zijn collega’s. Ook had ze succes in de strijd tegen de staat namens weduwen uit Rawagede, Indonesië, wier echtgenoten in 1947 werden gedood tijdens een door Nederlandse militairen veroorzaakt bloedbad. Twintig jaar lang verhalen vol ellende, verdriet, machteloosheid, rouw. Na het werk thuis de knop omdraaien is een illusie, weet ze uit ervaring. ‘Er valt niks te scheiden. Je bent een mens. Je kunt niet zeggen: dit zit in de rechterkant van mijn hoofd en dat links.

Natuurlijk niet. Ik vind veel zaken heel heftig. Heel heftig. Ik realiseerde me onlangs eigenlijk pas echt dat ik altijd omga met mensen die getraumatiseerd zijn. Ook al is het mijn rol om te kijken of iets juridisch door de beugel kan, daar moet je toch mee dealen.’

OOK IN HAAR DROMEN komt het geweld soms binnen. Een tijdje geleden waren het treincoupés, aanvalsplannen, uzi’s. Er was bloed. De beruchte Molukse treinkaping bij De Punt in 1977. ‘Ik zag de kapers in een hoek op de grond liggen,’ beschrijft ze haar droom in haar boek *Ik wil de waarheid*, dat deze week verschijnt. ‘Steeds was er dezelfde vraag: hoe moest je richten om die kaper te doden?’ Zegveld vertegenwoordigde tussen 2016 en 2021 nabestaanden van de Molukse kapers. Ze eisten schadevergoeding, omdat bij hen het vermoeden bestond dat enkele daders bij de bevrijdingsactie opzettelijk zijn omgebracht. ‘Ik wist meteen: dit vraagt echt veel. Hier ging het om doden op Nederlands grondgebied, bij de actie waren voor het eerst mariniers van de nieuw opgerichte antiterreureenheid BBE ingezet.’ Er was enorme weerstand tegen het proces, tot doodsb bedreigingen aan toe. ‘Dit proces gaat u niet overleven,’ kreeg ze anoniem te horen. En: ‘Ga maar naast de kapers in het graf liggen.’ Zelfs haar ouders hadden hun bedenkingen. ‘Die mensen waren toch daders, Liesbeth?’ zeiden ze. ‘Dat zijn toch geen slachtoffers?’ ‘Die primaire reflex hadden meer mensen,’ reageert ze, ‘maar voor mij was meteen duidelijk: dit moet ik doen.’ De centrale vraag was: wat was er tijdens de bestorming van de trein nu precies gebeurd? Hoe zijn de kapers omgekomen? Met welke opdracht gingen de mariniers naar binnen? ‘Daar was nooit onderzoek naar gedaan. Ik vond dat Defensie verantwoording moest afleggen. Al was het maar om het af te sluiten. Dat moet je niet aan nabestaanden overlaten.’ Ruim vier jaar was het een gevecht met vertegenwoordigers van de staat om feiten boven tafel te krijgen. Ditmaal verloor ze. Anders dan getuigenissen deden vermoeden oordeelde de rechter dat de mariniers de kapers niet zonder noodzaak hadden gedood. ‘Dat had ik niet

zien aankomen, en het was pijnlijk. Toch kijk ik tevreden terug, omdat er zoveel nieuwe informatie boven water is gekomen. Geluidsfragmenten van de beschietingen, verklaringen van medici en mariniers. Ik vond dat de zaak het verdiende om het nogmaals op een rij te zetten, vandaar het boek. Maar ik heb ook gezegd toen ik ermee begon: dit is de laatste keer dat ik zoiets doe.’

Voelt dat als een opluchting?

‘Ja, dat vind ik wel. Ik denk dat je naarmate je ouder wordt, je dat niet meer wil en kan. Je drive, steeds maar gaan, gaan, gaan, dat verandert. Ik was tot voor kort echt niet te stoppen, dat heb ik niet meer.’

Hoe komt dat denk je?

‘Tja, hoe komt dat... Je leest wel eens over fases in je leven: van 30 tot 50 is het carrière maken en kinderen en zorgen dat je wat geld verdient, 50 tot 70 staat in het teken van kennisoverdracht – ik geef ook les aan de universiteit. En wat meespeelt: die eerste emotie, de vraag ‘hoe kán dit?!’, die diepgevoelde verontwaardiging over onrecht, die blijf je niet de hele tijd voelen. Dat hou je niet vol.’

Bij wie kunnen mensen nu terecht?

‘Gelukkig wordt het onderwerp een beetje opgepakt. Na Srebrenica is in Nederland ook iets meer het type advocatuur van *the good cause* ter hand genomen, ook milieuzaken bijvoorbeeld. Ook in ons kantoor is de afdeling die dit soort zaken doet veel groter. Het is een andere tijd dan twintig jaar geleden.’

Je roeit vaak tegen de stroom in, wijst op dingen die anderen liever bedekt laten. Je hebt daardoor het imago lastig en dwars te zijn.

‘Dat is niet iets wat ik kies. Dat beeld bestaat aan de buitenkant, maar als je me goed kent, zie je dat ik helemaal niet zo ben. Ik ben

gepromoveerd in het oorlogsrecht, ik doe extreme zaken waarvan ik vind dat er iets aan moet gebeuren. Dat gaat met zo veel weerstand gepaard en het is zo moeilijk, dat dat beeld van een lastige tante makkelijk ontstaat. Dat accepteer ik. Maar ik heb ook vaak genoeg gehoord, heel simpel: je bent gewoon heel aardig!' Ze lacht. 'Ik denk niet dat ik zo extreem ben.'

Hoe wapen je je tegen die beeldvorming?

'Niet. Ik heb er niet veel last van. Ik spreek die mensen die mij lastig of irritant vinden niet. Ik zit godzijdank niet op social media, dat scheelt veel, hoor. Ik ben er heel kort op geweest. Toen deed ik iets voor Palestijnen en moest ik ook

maar meteen in de gaskamer terechtkomen of zoiets. Toen dacht ik: *so much for Twitter.*' Lacht smakelijk. 'Daar ga ik mijn tijd niet aan verdoen.'

Ben je ooit bang geweest?

'Die doodsb bedreigingen in de kapingszaak, dat was niet prettig. Maar bang... ik had weleens zo'n beeld voor me als ik ons kantoorpand uitliep van: je hebt maar één gek nodig en die schiet je zo door je kop. Maar als ik echt bang zou zijn, zou ik me hebben afgevraagd of ik die zaak wel moest doen. En dat heb ik nooit gehad.'

Ook niet in andere zaken?

Peinzend: 'Nee, nee... Wat je wel goed moet leren, is dat je niet bang moet zijn fouten te maken, en ook niet bang moet zijn te verliezen. Ik wil mensen bijstaan in hun strijd voor de waarheid. Er is lef

voor nodig om ergens voor te staan, ook als je niet het laatste woord hebt. Als het verkeerd uitpakt. Dat zit meer in de sfeer van moed. Ik vind moed belangrijk.'

In veel zaken die jij voert gaat het in de kern om excuses. Je moet de moed hebben sorry te zeggen.

'Excuses zijn heel belangrijk. Mensen willen gehoord worden als hen onrecht is aangedaan. Ik vind het heel belangrijk dat iemand dat kan. Het getuigt van empathie, en van kunnen luisteren.'

In Nederland zijn we daar niet zo goed in.

'Ik denk dat het gebrek aan leiderschap is. Dat *sorry* moet uit de mond van een geloofwaardig iemand komen, van een gezaghebbend persoon. Ik denk dat we dat leiderschap missen, op verschillende niveaus. Kijk naar het gasdossier. Wat die mensen is aangedaan: zó erg! De cultuur om iets wat verkeerd gaat op te pakken, hebben we niet zo in Nederland. Ik wil het niet per se hebben over Mark Rutte, maar hij zegt: je ziet mij niet in grote zaken omdat ik aan het werk ben... Daar gaat het dus niet om. Je moet het aanvoelen als iets jou aangaat. Wim Kok en Srebrenica, die voelde dat heel erg, dat zag je. Ik heb het in Frans Timmermans gezien in de Indonesië-kwestie. Die pakte die handschoen meteen op. Bam, excuses, dat gaan we nu anders doen. Dat soort mensen heb je nodig.'

Rechtvaardigheidsgevoel heb je al van jongs af aan. Je beschrijft in *Ik wil de waarheid* dat je heel boos werd toen je broer een onvoldoende kreeg voor zijn mondeling examen Engels terwijl hij het wel goed kon.

'Ik had het gevoel dat hij werd afgerekend op het feit dat hij nooit oplette in de les. Zijn Engels was beter dan het mijne, maar ik lette wel op en was braaf en kreeg een voldoende. Ik vond dat zo oneerlijk. Ik kon toen al niet tegen onrecht. Ik kan door de stad fietsen en door zes rode stoplichten rijden en vriendelijk lachen als ik word aangehouden, en dan kom ik er mee weg. Bij wijze van spreken, hè. Maar we weten allemaal...'

...dat sommige jongens daar niet mee wegkomen.

'Precies, precies. Daar, op school in Middelharnis, maakte dat onrecht me intens boos. Ik vond het een openbaring om te horen dat er iets bestond als de schoolinspectie. Ik heb er toen niets mee gedaan, maar het feit dat je bezwaar kon maken, was een eyeopener.'

»

‘Mijn vader zei altijd: ik had de vraag nog niet gesteld of jij had het antwoord al gegeven’

Denken je ouders nu als ze je bezig zien: die Liesbeth, dat zat er altijd al wel in?

‘Ik denk het wel. Mijn vader was jurist, hij werkte bij een verzekeringsmaatschappij. Nu zegt hij soms: ik had ook graag advocaat willen worden. Ze zien nu beter wat er al in me zat. Ergens opent het een raam. Vroeger heb ik best conflictueuze periodes gehad.’

Dan stond je te stampvoeten in de kamer?

‘Dat ja, er zijn wel momenten geweest dat het echt botste. Mijn vader zei altijd: ik had de vraag nog niet gesteld of jij had het antwoord al gegeven. Ik denk dat hij dat buitengewoon ingewikkeld vond. Of irritant.’

Je groeide op op Goeree-Overflakkee. Waren jullie thuis gelovig?

‘Mijn vader was bijna priester geworden, maar is er op het laatste moment uitgestapt. We zijn niet gelovig opgevoed, ik vind het armoedig dat ik daar zo weinig van af weet. Van religie zouden we allemaal iets moeten afweten. Het bepaalt de wereld.’

Heeft het ook te maken met de zoektocht naar goed en kwaad?

‘Dat denk ik wel. Ik zie de Bijbel als een boek vol verhalen waar heel veel mensen iets mee kunnen. En ik wil dat boek wel eens goed tot me nemen. Geloof is de bron van tal van conflicten, en ik ben altijd met oorlogen bezig. Dus alleen al om die reden is het goed om een beetje bagage te hebben. Ik zie dat toch wel als een mankement in mijn opvoeding.’

Je had over meer dingen verschil van inzicht met je ouders. Je schrijft in je boek dat je blij was dat je in de rechtszaal eindelijk het woord kan doen zonder onderbroken te worden. Want thuis lukte dat niet.

‘Mijn broer was niet zo praatgraag, maar ik vond toch dat ik thuis onvoldoende ruimte

kreeg. Met mij ging het wel goed, op school. Als ik erover klaagde dat ik minder aandacht kreeg, was het: ja, maar over jou waren geen zorgen. Bij mijn broer waren die er wel. Ik zie wel dat je als kind altijd zekere schade oploopt.’

Altijd?

‘Ja, denk ik wel. Je loopt tegen dingen aan. Misschien moet ik ‘deukjes’ zeggen. Dat is niet zonder meer slecht, dat motiveert ook ermee om te leren gaan.’

Hebben jouw twee dochters ook deukjes opgelopen?

Denkt lang na. ‘Zij zijn het mooiste wat mij in mijn leven is overkomen. Het vermogen om lief te hebben... ik denk dat ik dat voor het eerst zo diep voelde met hen. Terugkijkend zie ik wel dat ik onwijs veel tijd aan mijn werk heb besteed. Ik wil niet zeggen dat ik er spijt van heb, want dat vind ik te makkelijk, *but it comes with a price*. Ik ben zo actief... ik vond het niet gemakkelijk om

rustig thuis voor een baby te zorgen. Ik moest leren hoe belangrijk het is er gewoon te zijn, dat dienende, daar moest ik aan wennen. Ik begon altijd heel vroeg, ik was er nooit bij het ontbijt. Mijn man, nu ex, deed dat en ik was er ’s middags. Hij was druk met allerlei ambities en ik had allerlei ambities dus dan verdeelde je het. Er was doorde-weeks niet echt sprake van een gezin, alleen in het weekend. Ik denk dat een kind heel graag beiden om zich heen wil hebben.’

Wanneer kwam je tot het inzicht dat het schuurde?

‘Toen ik veertig was ging ik naar een coach. Die gesprekken waren werkgerelateerd, maar omdat werk nooit losstaat van andere dingen, liep dat over in: wat zijn de waarden waar je in het leven voor staat, wat is belangrijk voor je, en leef je daar ook naar? Toen kwam voor het eerst naar boven dat ik op woensdagmiddag op dat schoolplein had willen staan. Idioot, maar ik kon dat eerder in mijn hoofd niet voor elkaar krijgen.’

Het eeuwige schuldgevoel.

‘Ja, maar daar ben ik op een gegeven moment mee gestopt. Dat was een enorme opluchting. Dingen zijn zo gegaan. Dat had ik terugkijkend anders gedaan, maar schuld: nee, en vooral niet dat het nu nog aan me kleeft. Nu ben ik gewoon een normaal mens.’ Lacht. ‘Ik wilde iets bereiken en daar zat een consequentie aan. Maar het is zoeken. Als je in een advocatenkantoor iets opbouwt, is dat lastig. Het is echt

Liesbeth Zegveld

GEBOREN in Ridderkerk op 14 januari 1970 OPLEIDING Rechten. Als onderzoeker verbonden aan New York University en het Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens In 2000 beëdigd als advocaat. Van 2006 tot 2013 deeltijd-hoogleraar aan de Universiteit Leiden. BELANGRIJKE ZAKEN Argentijnse minister en vader van Máxima Jorge Zorreguieta; piloot Julio Poch wegens misdaden tegen de menselijkheid; stond slachtoffers bij van gifgasaanvallen tijdens de Irak-Iranoorlog en van het Nederlandse bombardement op Hawija, Irak BOEK *Ik wil de waarheid* (verschijnt op 27 september) WOONT in Amsterdam, twee dochters

een veeleisend vak, elke zaak begint weer helemaal vanaf nul. Het is geen gespreid bedje, zeker als je zelfvoorzienend bent. Je bent ook verantwoordelijk voor je inkomen.'

Veel van jouw klanten hebben geen geld. Je kan zaken alleen doen omdat de staat eraan meebetaalt. Tegelijkertijd rekenen collega's tot wel 800 euro per uur.

Plots geërgerd: 'Ja, dat is echt belachelijk. Ik probeer mijn tarieven voor iedereen betaalbaar te houden. Iemand zei tegen me: 'Dan doe je er toch honderd euro bovenop?' Dat kan toch niet?! Als je met een normaal inkomen procedeert tegen een bedrijf, of tegen de overheid, is het niet meer te doen. Je gaat failliet. Die organisaties betalen het niet uit eigen zak en jij wel. Dus het recht is niet meer toegankelijk voor de gewone burger. Dat is de *bottom line*. Dus we moeten zoeken naar een oplossing, want dit is waanzin.'

Wie verdient er nu 800 euro per uur?

'Terechte vraag. Je pakt je pen op, je gaat rechtop zitten, je neemt een slokje koffie en dan ben je zeventig euro verder. Dat komt door hun cliënten, vaak grote bedrijven, die zijn bereid alles te betalen. Het is bijna onsmakelijk wat er in die wereld omgaat aan geld. Bij een miljardenovername – wat doet dan een rekening van een miljoen van een advocaat ertoe? Maar er ligt ook een eigen verantwoordelijkheid bij de advocatuur, en die is helemaal zoek. Die tarieven zijn bezopen.'

Het staat ook niet in verhouding tot andere mensen die ook hard werken en belangrijk werk doen.

'Eens. De beoordeling van werk raakt er zo door uit balans, en de waardering van werk. Super met je eens. Het recht is niet meer van ons.'

Misschien iets om toch weer lekker je tanden in te zetten?

Strijdbaar: 'Ha, ja. Dat zou me wel boeien. Ik denk erover na, want dit kan niet. Het recht is te belangrijk. Het maakt me oprecht heel boos.'

«